

Ing. Josef H l a d í k, VÚHU

Autorské osvědčení nebo patent na vynálezy

Zákon č. 34/1957 Sb. o vynálezech, objevech a zlepšovacích návrzích znal jen jednu formu právní ochrany vynálezu, a to patent. Nový zákon č. 84/1972 Sb. o objevech, vynálezech, zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech platný od 1. ledna 1973 zavedl dvě formy právní ochrany vynálezů: socialistickou formu ochrany autorským osvědčením a patent.

Mnoha pracovníkům není jasné, jaký je rozdíl mezi těmito dvěma formami ochrany vynálezu, případně pro jakou formu ochrany vynálezu se rozhodnout. Někteří vynálezci se domnívají, že autorské osvědčení má nižší hodnotu. Tyto domněnky jsou mylné, protože právní ochrana vynálezu ať již formou autorského osvědčení, nebo patentu, je si rovna. Objevuje se i názor, že autorské osvědčení nepožívá vůči cizině výhod patentu. I tato domněnka je mylná, protože na stockholmské diplomatické konferenci v roce 1967 bylo autorskému osvědčení přiznáno stejné právo, jako při ochraně patentu.

Článek vysvětluje některé rozdíly mezi autorským osvědčením a patentem na vynález.

Úvodní ustanovení zákona č. 84/1972 Sb. o objevech, vynálezech, zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech (dále jen zákon) výslovně prohlašuje vynálezy, na něž se uděluje socialistická forma ochrany autorským osvědčením za součást národního majetku⁺⁾. Využívat tohoto národního majetku mohou všechny socialistické organizace, a proto má socialistická společnost zájem, aby vynálezy byly chráněny nevýlučnou formou ochrany, tedy autorským osvědčením. Zvýšený zájem o přihlášky vynálezu, v nichž se žádá o udělení autorského osvědčení, se projevuje i v tom, že zákon (§ 49 odst. 1 a 2) stanoví povinnost organizace pomáhat autorům při vypracování a podávání takových přihlášek a jejich projednávání u Úřadu pro vynálezy a objevy (dále jen Úřad). Proto je v § 28 zákona vymezeno, na které vynálezy lze udělit výhradně autorské osvědčení.

⁺⁾ Pojem "národního majetku" definuje § 64 hospodářského zákoníku

Výhradně autorské osvědčení se uděluje na vynálezy

- a) které autor nebo některý ze spoluautorů vytvořil v pracovním poměru k organizaci nebo za její hmotné podpory
- b) látek vzniklých přeměnou atomových jader a technických řešení spojených výlučně se získáváním nebo využíváním jaderné energie
- c) léčiv, chemicky vyrobených látek, poživatin a průmyslových produkčních mikroorganismů.

Je v souladu s celospolečenskými zájmy, aby se na vynálezy vytvořené v pracovním poměru nebo za hmotné podpory organizace^{*)} udělovalo výhradně autorské osvědčení (§ 28 písmeno a/ zákona). Stejně tak má socialistický stát zájem na tom, aby některé vynálezy bez ohledu na podmínky svého vzniku, byly rovněž chráněny autorským osvědčením. Jde o takové vynálezy, které pro svůj zvláštní společenský význam (např. látky vzniklé přeměnou atomových jader, léčiva, chemicky vyrobené látky a tak dále, viz § 28 písmeno b/ a c/ zákona) musí být přístupny k nejširšímu využívání bez možnosti jakýchkoliv zábran. Avšak u způsobu výroby léčiv, chemicky vyrobených látek a poživatin přichází v úvahu ochrana jak autorským osvědčením, tak i patentem.

Příhlášku vynálezu se žádostí o udělení autorského osvědčení je oprávněn podat autor nebo jeho dědic a autorské osvědčení se uděluje na jméno autora.

Autorským osvědčením se uznává předmět příhlášky vynálezu za vynález, stvrzuje se autorství a právo přednosti k vynálezu a stvrzuje se ve vzájemném souladu práva státu a autora na vynález. Autoru vynálezu přísluší právo na odměnu za využití, právo na účast při rozpracování, zkoušení a zavádění vynálezu.

Autoru významného vynálezu, na který bylo uděleno autorské osvědčení, přísluší za podmínek, že bylo využito jeho vynálezu, řada výhod, např. při přijímání do škol, při poskytování stipendií, při přijímání do zaměstnání, při posuzování naléhavosti bytové potřeby. Jako výraz celospolečenského ocenění technické tvůrčí práce autorů vynálezů, na které byla udělena autorská osvědčení, kteří dosáhli v oblasti vědecko-

^{*)} Pojmy "v pracovním poměru" a "hmotná podpora organizace" jsou autorem vysvětleny v článku "Příslušnost státní organizace ke správě vynálezů", Zpravodaj VÚHU č. 1 - 2/1976, str. 47 - 50

technického pokroku vynikajících výsledků, je zaveden čestný titul "zasloužilý vynálezce", s nímž je spojeno právo nosit zlatý nebo stříbrný čestný odznak^{*)}.

Práva z autorského osvědčení platí ode dne podání přihlášky vynálezu u Úřadu a nejsou časově omezena. Změní-li přihlašovatel během jednání podstatu předmětu přihlášky vynálezu, platí práva z autorského osvědčení ode dne, kdy podání, obsahující změnu podstaty předmětu přihlášky vynálezu došlo Úřadu.

Rízení u Úřadu o přihlášce vynálezu se žádostí o udělení autorského osvědčení a udělené autorské osvědčení je zcela osvobozeno od jakýchkoliv správních poplatků.

Vztah autorského osvědčení vůči cizině upravuje Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883 ve znění revidovaném ve Stockholmu dne 14. července 1967⁺⁺⁾, viz např. článek 4, písmeno 1, odst. 1:

"Žádosti o autorské osvědčení na vynález podané v zemi, kde žadatelé mají právo žádat podle své volby buď o patent, nebo o autorské osvědčení na vynález, dají vznik právu přednosti zřízeného podle tohoto článku za stejných podmínek a se stejnými účinky jako žádosti o patent na vynález".

Prezident ČSSR Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví ve stockholmském znění ratifikoval a úmluva pro ČSSR vstoupila v platnost dnem 29. prosince 1970.

Jak již bylo uvedeno § 28 zákona vymezuje, na které vynálezy se výhradně uděluje autorské osvědčení. V ostatních případech, než je uvedeno v citovaném paragrafu, může autor žádat o udělení patentu na vynález.

^{*)} Nařízení vlády Československé socialistické republiky č. 52/1976 Sb. ze dne 22. dubna 1976 o udělování čestných titulů "zasloužilý vynálezce" a "zasloužilý zlepšovatel"

⁺⁺⁾ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb. ze dne 13. ledna 1975 o Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. března 1883, revidované v Bruselu dne 14. prosince 1900, ve Washingtonu dne 2. června 1911, v Haagu dne 6. listopadu 1925, v Londýně dne 2. června 1934, v Lisabonu dne 31. října 1958 a ve Stockholmu dne 14. července 1967.

Zákon č. 84/1972 Sb. zachoval jako alternativní formu ochrany vynálezu patentem pro přihlašovatele, kteří hodlají pro sebe získat patent na vynález s právem poskytovat licenci a dávat tak souhlas s využíváním vynálezu. Vynálezu, na který byl udělen patent, lze využívat jen se souhlasem majitele patentu na vynález. Je tedy zcela samozřejmé, že tito přihlašovatelé nemohou požívat výhod přihlašovatelů, kteří zvolili socialistickou formu ochrany vynálezu autorským osvědčením. Státu proto nevzniká povinnost starat se o využívání vynálezů chráněných patentem a na přihlašovatele se nevztahuje osvobození od přihlašovacích a udržovacích poplatků, tak jak je tomu u autorských osvědčení ve smyslu zákona č. 105/1951 Sb. o správních poplatcích.

Patentem se uznává předmět přihlášky za vynález, stvrzuje autorství a právo přednosti k vynálezu.

Přihlášku vynálezu, v níž se žádá o udělení patentu je oprávněn podat autor vynálezu, jeho dědic nebo ten, na něhož bylo toto právo převedeno. Patent se uděluje přihlašovatelí vynálezu nebo jeho právnímu nástupci, to je majiteli patentu, v listině o udělení patentu se uvede jméno autora.

Práva z patentu platí 15 let ode dne podání přihlášky vynálezu u Úřadu, změnil-li přihlašovatel během projednávání podstatu předmětu přihlášky vynálezu, platí pak práva ode dne, kdy podání obsahující tuto změnu došlo Úřadu. Patent zanikne uplynutím doby platnosti; vzdá-li se ho jeho majitel, pak zánik patentu nastává dnem, kdy písemné prohlášení majitele patentu dojde Úřadu a při nezaplacení správního poplatku za udržování patentu patent zanikne dnem splatnosti tohoto poplatku.

Jak již bylo uvedeno, vynálezu, na který byl udělen patent, lze využívat jen se souhlasem majitele patentu. V případě, že patent nabude socialistická organizace, omezují se účinky patentu tím, že ho mohou využívat všechny československé socialistické organizace stejně, jako je tomu u autorského osvědčení na vynález, pokud Úřad v dohodě s příslušným ústředním orgánem nepovolí výjimku.

Zákon č. 84/1972 Sb. zavádí právní institut nucené licence, kterou může na žádost organizace povolit Úřad, jestliže majitel patentu nevyužíval vynálezu vůbec nebo ho využíval nedostatečně a mezi organizací a majitelem patentu se nedosáhlo dohody o poskytnutí licence. Nucenou

licenci nelze povolit, jestliže dosud neuplynuly čtyři roky od podání přihlášky vynálezu nebo tři roky od udělení patentu, přičemž platí lhůta, která uplyne později. Licenční licence se rovněž nepovolí, ospravedlní-li majitel patentu svou nečinnost řádnými důvody.

Přihlašovatel vynálezu se žádostí o udělení patentu nebo majitel patentu mohou svou žádost o patent nebo svůj patent změnit na žádost o udělení autorského osvědčení za podmínky, že neposkytl k patentu licenci, pokud Úřad nepovolí výjimku.

Na rozdíl od autorského osvědčení není přihlašovatel vynálezu se žádostí o udělení patentu osvobozen od přihlašovacích a udržovacích poplatků. Například za podání přihlášky, v níž se žádá o udělení patentu na vynález se platí Kčs 600,-; za žádost o navrácení lhůty Kčs 300,-; zveřejnění přihlášky Kčs 400,-; tisk popisu vynálezu k patentu Kčs 1000,- až 3000,-. Udržovací poplatek za patent na vynález za prvních pět roků činí Kčs 4000,-; za další tři roky Kčs 3000,-. Přihlašovací a udržovací poplatky upravuje vyhláška č. 162/1976 Sb.^{*)}.

Z údajů na rok 1973 vyplývá, že autoři dávají jednoznačně přednost ochraně vynálezu formou autorského osvědčení. Bylo podáno celkem 5984 národních přihlášek vynálezu (tj. od čs. autorů), u 5948 PV autoři žádali na vynález o udělení autorského osvědčení a jen u 36 PV, tj. 0,6% žádali autoři o udělení patentu na vynález. V témže roce bylo celkem uděleno čs. autorům 4192 autorských osvědčení a patentů na vynález; autorských osvědčení bylo 4181 a patentů pouze 11, tj. 0,26 %.

Recenzoval: Ing. František Kandr

S h r n u t í

Autorské osvědčení nebo patent na vynález

Článek vysvětluje rozdíly mezi autorským osvědčením a patentem na vynález. Je rozveden § 28 zákona č. 64/1972 Sb. o objevech, vynálezech zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech, který vymezuje, na které vynálezy se uděluje autorské osvědčení.

^{*)} Vyhláška č. 162/1976 Sb. federálního ministerstva financí, ministerstva financí ČSR a ministerstva financí SSR ze dne 20. prosince 1976 o správních poplatcích, sazebník II, oddíl B: Řízení o vynálezech, ochranných známkách a průmyslových vzorech.